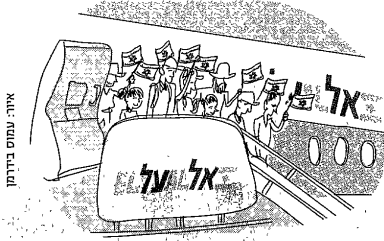

מה יהיה עם הנכד?

אילן: עמנו בירדן

הצעות למהפכה בחוק השבות מתרבות. האחרונה: העולים יקבלו אזרחות רק לאחר שלוש שנים בישראל

עליהם? עכשיו תחכו.

אם זה היה תלוי בדיקאן הפקר לטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן, פרופ' יפה זילברשץ, עולים חדשים היו מקבלים אזרחות יש-ראלית רק אחרי 5-3 שנים. עד לברשץ, מומחית חשובה לענייני אזרחות, הפתיעה ברעיון הזה את חברי ועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת, בריון שנערך בשבוע שעבר בסעיף האזרחות במבוא לחוקה. היא הוסיפה בכך עוד הצעה ליוזמות ההולכות ומתרבות לערוך מהפכה בחוק השבות.

חבילת נאמנות.

זילברשץ סבורה שצריך להתנות אזרחות בשני עקרונות – שהות ונאמנות. השהות זו ההמתנה של כמה שנים. אבל היא רוצה לחייב מהגרים ליי-ראלית, כולל עולים, גם ב"חבילת נאמנות", שתכלול מלבד הצהרת נאמנות, גם הכרת השפה, תרבות והיסטוריה, דברים שמעיי-דים על היותך בין מבקשי האזרחות למדינה. התוצאה, לדבריה, תהיה שוויונית: כל מבקשי האזרחות, גם יהודים, יחייבו בהמתנה ובמי-בטנים כדי לקבל אזרחות. לעקרון השחות יש מבחינתה עוד משמ-עות. היא מציעה לשלול מיוזמים את האזרחות אחרי עשר שנים. "לא הגיוני", היא אומרת, "שא-נשים יישבו 30 שנה באמריקה וישתתפו בבחירות".

עיר מקלט.

עו"ד יעקב נא"מן, פירט באותה ישיבה של ועדת חוקה חוק ומשפט עוד סיבה למה צריך לחייב עולים לשהות כאן כמה שנים: "כדי שלא ישתמשו באזרחות הישראלית כעיר מקלט. חוק השבות נוצל במקרים מסוימים לרעה. יהודים עלו לארץ, היו חצי-שנה שנה, קיבלו דרכון ויותר לא הופיעו בישראל".

פרה קדושה.

חוק השבות, הקובע את זכותו של כל יהודי לעלות בישראל הוא ללא ספק החוק החשוב ביותר בין החוקים הקובעים את אופיה של ישראל כמדינה יהודית. נשיא בית המ-שפט העליון לשעבר, אהרן ברק, התבטא לא פעם כי יש לענן אותו בחוק יסודי. יו"ר הכנסת שנעבר ראובן (רובי) ריבלין הגדיר אותו כ"פרה קדושה האולטימטיבית". "אחרי 60 שנה", אומרת זילברשץ, "הגיע הזמן לחשוב על כל העסק

מחדש ועל שינוי מהותי של חוק השבות".

בלי הנכד. ואכן בוועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת שרנה בה כנת החוקה הסתמנה הסכמה רח-בה שצריך לבטל את סעיף הנכד בחוק השבות. מרובד בסעיף הקו-בע שלא רק יהודי וכן של יהודי-יוכלו לעלות לארץ אלא גם נכד-של יהודי. הסעיף הזה הוכנס לחוק-ב-1970 כמשקל נגד לחוקי גיר-ברג שהופעלו נגד צאצאי יהודים-עד רור שלישי. אלא שבימי גל-העלייה הגדול בשנות ה-90, לא-חר קריסתה של ברית המועצות, אפשר סעיף הנכד למאות אלפי-לא-יהודים להגר לבאן מסיבות-כלכליות. במקום סעיף הנכד מו-צע לשלב סעיף של זיקה ליהדות, למשל, חברות בקהילה יהודית-מוכרת.

המנדט של לבני.

להצעות לבטל או לשנות את סעיף הנכד יש היסטוריה ארוכה. בדצמבר-1999 הציג הרב מיכאל מלכיאור, אז יו"ר ועדת השרים לענייני-גיר, תוכנית שלפיה יחול סעיף-הנכד רק על נכדים שיגיעו עם-הוריהם. שרת החוץ ציפיה לבני-הגישה בקדנציה הראשונה שלה-ככנסת, הצעת חוק שמבטלת את-סעיף הנכד. כשהיא מונתה לשרת-הקליטה ב-2003, בהחיר לה ראש-הממשלה או אריאל שרון שהמ-נדט שלה אינו כולל תיקון חוק-השבות.

שום עניין ביהדות.

המר-עמדת לבית המשפט העליון רות-גביוון כתבה לאחרונה ש"אין מקום-להעניק זכאות מכוח חוק השבות" למי שאין לו שום עניין בחיים-יהודיים, וששלתים הוא בן דת-אחרת. הדברים האלה מתייחסים-כפי הנראה הן לבני הפלאשמורה-הן לרבים מהעולים הלא יהודים-מחבר המדינות. היא גם הציעה-לבחון הטלת מבחני יכולת כלכ-לית על עליית יהודים, מה שיי-קשה מאוד על עלייה ממדינות-העולם השלישי.

לחץ אמריקאי.

בניגוד לג-כיוון, הפרופסור למדע המדינה-שלמה אבינרי לא מציע לשנות-את חוק השבות, אלא רק להפסיק-לשלוח שליחים "לחפש נכדים-של יהודים ברחבי ברית המוע-צות". שניהם כתבו את הדברים

בניירות עמדה שפרסמו במסגרת-מוסד שמואל נאמן של הטכניון, אבינרי גם סבור שלא צריך להביא-לכאן יהודים שהתנצרו, כלומר את-בני הפלאשמורה. "הסיבה היחידה-שמעלים את הפלאשמורה", אומר-אבינרי, "היא הלחץ של ארגון-נים יהודיים כארצות הברית. הם-לא רוצים יהודים שתורים אצ"-לם אבל קל מאוד לשלוח אותם-לישראל".

משפט אחד קצר.

למה-הסיכויים שחוק השבות ישונה-נמוכים מאוד? ראשית, כי הסג-כיים שהחוקה תעבור נראים-אפטיים. שנית, כי גם אם יש-הסכמה רחבה שצריך לשנות את-חוק השבות, כל השחקנים במגרש-הפוליטי מפתחים שהוא ישונה-ככיוון שיפגע בהם. הפרופסור, למשל, חוששים שכל שינוי יג-צל כדי לקבוע שגיר יעשה רק-על פי ההחלטה. זו גם הסיבה שב-שלב זה הוכנס למבוא המתגבש-לחוקה רק משפט אחד קצר של-פיו יהודים ובני משפחתם זכאים-לעלות לישראל. יכול להיות-שחוק השבות עוד ישולב כפרק-בהצעת החוקה אבל את הוויכוח-הזה דחה יו"ר ועדת החוקה מנחם-בן ששון לשלב מאוחר יותר-יש גם פחד חוק עוד יותר-שברגע שיתחילו לשחוט את הפ-רה הקדושה, כבר לא יפסיקו ומי-יודע איפה זה ייגמר. ח"כ יולי-אדשטיין הסביר ב-1996, כשהיה-שר הקליטה, שהוא מתנגד לבי-טול סעיף הנכד מחשש שהשמאל-ינצל את הדבר לביטול חוק הש-בות כולו ולביטול אופיה היהודי-של מדינת ישראל.

לא אותו הבית.

שלא במי-פתיע, לראשי הסוכנות יש מסר-רת ארוכה של התנגדות לשינוי-חוק השבות. אולי זה נובע מראגה-ליחסי ישראל והתפוצות ואולי-מחשש שגם החוק יוגבל, יהיה-קשה יותר לרכונות להביא עולים. בעקבות פרסום תוכנית מלכיאור-אמר יו"ר הסוכנות אן, סלי מיי-דור, כי "עצם פתיחת חוק השבות-יש בה סכנה ונוק". הוא גם טען-שביטול סעיף הנכד כמעט שלא-ימפיע על מספר הלא-יהודים-שמגיעים לישראל. יו"ר הסוכ-נות הנוכחי זאב כילסקי מזהיר, ש"ברגע שלבית הלאומי של העם-היהודי יתקבלו במבחנים, זה לא-יהיה אותו הבית".